

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۲ اسفند ۱۳۹۱

(معمور نقش تشکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

برنامه اصلاح، نوسازی و بازسازی واحدهای شالیکوبی کشور در طول برنامه پنجم توسعه در سال ۹۴-۱۳۹۲

رقبه سکوتی فر

کارشناس ارشد و مسئول صنایع تبدیلی برنج دفتر امور صنایع کشاورزی

وزارت جهاد کشاورزی

مقدمه

برنج بعنوان محصول استراتژیک غذایی در سبد غذایی خانوارها جایگاه مهمی دارد. برنج تولیدی کشور ۲/۴ میلیون تن در سال ۲۰۱۱ بوده است. با احتساب حدود ۴۰ کیلوگرم مصرف سرانه، نیاز سالانه کشور حدود ۳ میلیون تن می باشد. از این رو کسری برنج از کشورهای عمده تولیدکننده برنج مانند اروگوئه، تایلند، پاکستان و ... وارد می شود (البته ورود برنج توسط مرز نشینان غرب کشور را نیز نباید از نظر دور داشت، که جزو آمار غیر رسمی می باشد). این امر علاوه بر وابستگی کشور به واردات برنج و خروج ارز، نا امنی غذایی را نیز بدنبال دارد. با توجه به اینکه تنها ۵-۴٪ برنج تولیدی جهان وارد تجارت جهانی می شود و امکان اثر منفی تحریمها بر واردات برنج به کشور ما وجود دارد. بنا براین برای رسیدن به خودکفایی و کاهش وابستگی به واردات برنج، "طرح ۳ ساله خودکفایی برنج" از سوی وزارتخانه متبوع، مطرح و در استانهای تولید کننده برنج، عملیاتی می شود. با توجه به محدودیت اراضی سطح زیر کشت و همچنین کمبود منابع آبی، مقرر است افزایش تولید توسط کشت ارقام پر محصول انجام شود. در طرح پیشنهادی، پیش بینی میزان ۷۰۰۰۰۰ تن برنج سفید پر محصول از کاشت ۱۱۰۰۰۰۰ تن شلتوک شده است. بدیهی است این افزایش تولید شلتوک در کارخانجات و واحدهای شالیکوبی، می بایست با ضریب تبدیل بالا و میزان ضایعات (برنج شکسته) پایین، تبدیل به برنج سفید تجاری گردد. از این رو با تاکید بر اهمیت صنعت شالیکوبی و مراحل "پس از برداشت برنج" در کاهش ضایعات برنج؛ برنامه پیشنهادی "اصلاح، نوسازی و بهسازی واحدهای شالیکوبی کشور" متناسب با "طرح ۳ ساله خود کفایی برنج" و اجرای آن در استانهای تولید کننده برنج کشور تقدیم می گردد.

وضعیت موجود واحدهای شالیکوبی کشور

تعداد واحدها: حدود 3170-3650 فعال و نیمه فعال، ۷۵٪ در ۳ استان گیلان، مازندران و گلستان و بقیه در سایر استانها، بعنوان واحدهای صنایع تبدیلی کوچک و متوسط
متوسط ظرفیت تولید: ۸۰۰ تن، حداقل ظرفیت: ۲۵۰-۳۰۰ تن و حداکثر ظرفیت: ۱۰۰۰۰ تن
فناوری ۹۰٪ آن ها قدیمی و غیر مدرن
میزان ضایعات (برنج شکسته): ۲۲٪
زیان اقتصادی: ۳۶۳۰ میلیارد ریال
اجرای طرح اصلاح، نوسازی و بهسازی واحدهای شالیکوبی کشور از سال ۱۳۸۳
کل واحدهای اصلاح و نوسازی شده: بیش از ۳۶۰ واحد
تسهیلات: بیش از ۶۰ میلیارد تومان از محل کمک های فنی و اعتباری

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور نقش تشکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

ماشین آلات تبدیل و خشک کن: ساخت کشور چین، تایوان، ژاپن، داخلی و تعداد کمی اروپایی مانند آلمان
محورهای برنامه پیشنهادی

- ۱- کاهش ضایعات (برنج شکسته)
- ۲- توسعه صنایع تبدیلی و افزایش فرآوری برنج

اهداف برنامه :

- ۱- نیل به خودکفایی برنج
- ۲- کاهش وابستگی به واردات برنج و خروج ارز از کشور
- ۳- افزایش دوره کاری واحد شالیکوبی و تولید کالاهای با ارزش افزوده
- ۴- ایجاد اشتغال و افزایش رفاه جامعه کشاورزان
- ۵- استفاده از محصولات جانبی واحد شالیکوبی و کمک به حفظ محیط زیست
- ۶- ارتقای فناوری صنایع تبدیلی برنج
- ۷- کاهش مصرف و بهینه سازی سوخت در واحدهای شالیکوبی
- ۸- بهبود انبارداری و ذخیره سازی برنج

استراتژی ها

الف: حمایت های فنی شامل:

- ۱- تداوم اصلاح، نوسازی و بهسازی واحدهای شالیکوبی در قالب طرح توسعه
- ۲- انجام پژوهش بررسی مقایسه ای سیستم های مختلف تبدیلی
- ۳- اجرای دستورالعمل طرح

ب: حمایت های مالی:

- ۱- اعطای تسهیلات کم بهره بانکی و طولانی مدت به متقاضیان
- ۲- کاهش وثیقه سنگین بانکی

ج: حمایت صنفی

- ۱- نرخ متفاوت حق العمل کاری در کارخانجات مدرن و سنتی شالیکوبی
- ۲- تقویت و انسجام بیشتر اتحادیه های تعاونی شالیکوبی داران
- ۳- تقویت بخش بازرگانی برنج
- ۴- جایگزینی تولید تجاری و کاهش فعالیت حق العمل کاری
- ۵- برگزاری جلسات مشترک با اتحادیه شالیکوبی داران

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۳۹۱ اسفند

(محول نقش تشکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

- تلاش در تقویت و انسجام بیشتر اتحادیه و تعاونی های شالیکوبی داران

شرح برنامه پیشنهادی: در دو بخش سخت افزاری و نرم افزاری

الف: تقسیم بندی استان های تولید کننده برنج

- منطقه ۱: شامل استان های گیلان، مازندران و گلستان (نوار شمالی کشور) با مرکزیت استان گیلان
- منطقه ۲: شامل استان های فارس، اصفهان، خوزستان و سایر استان ها با مرکزیت استان اصفهان

ب: اصلاح و توسعه واحد شالیکوبی و صنایع تبدیلی برنج

- ۱- اصلاح و نوسازی کامل خط تبدیل، خشک کن و در صورت نیاز مرمت و تعمیر ساختمان واحد
- ۲- بهسازی خط تبدیل در نقاط بحرانی و ایجاد ضایعات (خشک کن، پوست کن و سفید کن)
- ۳- احداث واحدهای بزرگ، مدرن و تجاری

ج: بهبود بخش نرم افزاری

- ۱- آموزش صاحبان شالیکوبی (دوره های آموزشی)
- ۲- آموزش کارکنان شالیکوبی (آموزش فنی و حرفه ای و دوره های تئوری و عملی)
- ۳- آموزش رشته صنایع تبدیلی برنج (علمی کاربردی)
- ۴- همکاری در اجرای استاندارد ماشین آلات تبدیل شالیکوبی
- ۵- همکاری در اجرای استاندارد محصول برنج

برنامه اصلاح: نوسازی و بهسازی واحدهای شالیکوبی کشور

- الف: نوسازی کامل خط تبدیل و خشک کن در واحدهای با ظرفیت اقتصادی ۲۰۰۰ تن به بالا
- تعداد واحدها: ۲۰۰ واحد؛ ۱۲۰ واحد در منطقه ۱ و ۸۰ واحد در منطقه ۲
- افزایش ظرفیت: حداقل ۳۰۰۰۰۰ تن برنج سفید
- اعتبار پیش بینی شده: ۶۰۰۰۰۰۰ ریال

جدول ۱- نوسازی کامل خط تبدیل و خشک کن در واحدهای منطقه ۱ با پیشرفت فیزیکی ۲۰٪ به بالا

ردیف	نام استان	تعداد واحد	ظرفیت تن	سال اول	سال دوم	سال سوم	اعتبار میلیون ر
۱	گیلان	۷۰	۱۴۰۰۰۰	۳۰	۲۵	۱۵	۱۴۰۰۰۰
۲	مازندران	۵۰	۱۰۰۰۰۰	۲۰	۱۵	۱۵	۱۰۰۰۰۰
۳	گلستان	-	-	-	-	-	-
	کل	۱۲۰	۲۴۰۰۰۰	۵۰	۴۰	۳۰	

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور نقش تشکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

توضیح اینکه طبق گزارش استان گلستان، بدلیل کاهش سطح زیر کشت و کاهش مقدار برنج به میزان یک پنجم تولید قبل، لذا واحدهای نوسازی شده موجود استان برای تبدیل کافی هستند و نیازی به افزایش ظرفیت نیست.

جدول ۲- نوسازی کامل خط تبدیل و خشک کن در واحدهای منطقه ۲

ردیف	نام استان	تعداد واحد	ظرفیت تن	سال اول	سال دوم	سال سوم	اعتبار میلیون ر
۱	فارس	۲۰	۴۰۰۰	۸	۷	۵	۵۰۰۰۰
۲	اصفهان	۴	۸۰۰۰	۲	۱	۱	۲۰۰۰۰
۳	خوزستان	۵	۱۰۰۰۰	۲	۲	۱	۱۰۰۰۰
۴	کهگیلویه و بویراحمد	۵	۱۲۰۰۰	۲	۲	۲	۹۰۰۰
۵	لرستان	۶	۱۰۰۰۰	۲	۲	۲	۹۰۰۰
۶	چهارمحال و بختیاری	۷	۱۲۰۰۰	۳	۲	۲	۷۵۰۰
۷	قزوین	۳	۶۰۰۰	۱	۱	۱	۳۶۰۰
۸	ایلام	۴	۸۰۰۰	۲	۱	۱	۳۲۰۰
۹	زنجان	۵	۱۰۰۰۰	۲	۲	۱	۱۰۰۰۰
۱۰	خراسان رضوی	۹	۱۸۰۰۰	۴	۳	۲	-
۱۱	اردبیل	۱	۲۰۰۰	۱	-	-	۲۰۰۰
۱۲	کرمانشاه	۱	۲۰۰۰	۱	-	-	۲۰۰۰
۱۳	سیستان و بلوچستان	۱۰	۲۰۰۰۰	۴	۳	۳	۲۰۰۰
	کل	۸۰	۱۶۰۰۰۰	۳۴	۲۶	۲۱	۱۲۸۳۰۰

ب: بهسازی واحدهای شالیکوبی

تعداد کل واحدها: ۳۵۰ واحد

در منطقه ۱: ۲۰۰ واحد ۱۰۰۰ تنی

در منطقه ۲: ۱۵۰ واحد ۵۰۰ تنی

ظرفیت کل تولید برنج سفید: ۲۷۵۰۰۰ تن

اعتبار کل: ۲۸۰ میلیارد ریال

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۳۹۱ اسفند

(محور نقش تشکل های مردمی پایدار و تأثیر گذار)

جدول استانی - بهسازی نقاط بحرانی خط تبدیل در منطقه ۱

ردیف	نام استان	تعداد کارگاه	ظرفیت تن	سال اول	سال دوم	سال سوم	اعتبار میلیون ر
۱	گیلان	۱۱۰	۱۱۰۰۰۰	۴۰	۳۵	۳۵	۱۱۰۰۰۰
۲	مازندران	۸۰	۸۰۰۰۰	۳۵	۲۵	۲۰	۸۰۰۰۰
۳	گلستان	۱۰	۱۰۰۰۰	۵	۳	۲	۱۰۰۰۰

کل واحدهای مشمول بهسازی: ۲۰۰ واحد
ظرفیت تولید برنج سفید: ۲۰۰۰۰۰ تن
اعتبار لازم: حداقل: ۲۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال

جدول استانی - بهسازی نقاط بحرانی خط تبدیل در منطقه ۲

ردیف	نام استان	تعداد کارگاه	ظرفیت تن	سال اول	سال دوم	سال سوم	اعتبار میلیون ر
۱	فارس	۳۵	۱۷۵۰۰	۱۵	۱۰	۱۰	۲۸۰۰۰
۲	خوزستان	۱۲	۱۰۰۰۰	۶	۲	۲	۸۰۰۰
۳	اصفهان	۵	۷۵۰۰	۲	۲	۱	۴۰۰۰
۴	ک و بویر احمد	۱۰	۱۵۰۰۰	۵	۳	۲	۸۰۰۰
۵	لرستان	۵	۷۵۰۰	۲	۲	۱	۴۰۰۰
۶	چ و محال بختیاری	۱۲	۳۵۰۰	۳	۲	۱	۵۶۰۰
۷	ایلام	۱۰	۵۰۰۰	۴	۳	۳	۸۰۰
۸	قزوین	۵	۵۰۰۰	۳	۲	۱	۴۰۰۰
۹	زنجان	۵	۴۹۰۰	۲	۲	۱	۴۰۰۰
۱۰	خ رضوی	۳	۱۵۰۰	۱	۱	۱	۲۴۰۰
۱۱	سیستان و بلوچستان	۸	۴۰۰۰	۴	۳	۱	۳۲۰۰۰
۱۲	کرمانشاه	۵	۳۵۰۰	۲	۲	۱	۴۰۰۰
۱۳	اردبیل	۴	۲۰۰۰	۲	۱	۱	۱۶۰۰۰
۱۴	خ شمالی	۲	۱۰۰۰	۱	۱	-	۸۰۰
۱۵	کردستان	۱	۵۰۰	۱	-	-	۸۰۰
	مجموع	۱۲۱	۷۶۴۰۰	۵۳	۳۶	۲۶	۱۲۲۴۰۰

واحدهای جدید احداثی :

ظرفیت تولید: ۴۲۰۰۰

اعتبار میلیون ریال: ۳۸۰۰۰

محل اجرا: استان های گیلان، مازندران، خوزستان

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۱۲ اسفند ۱۳۹۱

(محور نقش شکل های مردمی پایدار و تاثیر گذار)

ردیف	استان	تعداد واحد	ظرفیت تن	اعتبار میلیون ر
۱	خوزستان	۶	۱۸۰۰۰	۱۲۰۰۰
۲	گیلان	۱۰	۱۵۰۰۰	۲۰۰۰۰
۳	مازندران	۳	۹۰۰۰	۶۰۰۰
	کل	۱۹	۴۲۰۰۰	۳۸۰۰۰

واحد فرآوری نوین تولید برنج پاربویلد (نیم بخت) :

استان گیلان: ۳ واحد با ظرفیت ۳۰۰۰۰ تن

استان مازندران: ۷ واحد با ظرفیت: ۷۲۰۰۰ تن

دست آوردهای برنامه

- ۱- ساماندهی بیش از ۱۲۵۰۰۰۰ تن شالی در واحدهای نوسازی شده، مدرن و بهسازی شده در استانهای تولید کننده برنج
- ۲- کاهش حداقل ۵٪ برنج شکسته و افزایش بیش از ۱۵۰۰۰۰ تن برنج سالم و تجاری در بازار مصرف
- ۳- کاهش زیان اقتصادی به میزان ۳۴۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال
- ۴- توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی برنج
- ۵- بهبود محصولات جانبی تولیدی بعنوان ماده اولیه در سایر فرآیندهای تبدیلی و تکمیلی
- ۶- استفاده بهینه از محصولات جانبی فرآیند تبدیل و تولید کالاهای با ارزش افزوده

